SVERIGES RIKSDAG

Motion till riksdagen 2026/27:2361

av Runar Filper m.fl. (SD)

Svenska, identitet och tillhörighet

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om balansen mellan ett levande språk och vikten av enhetlig kommunikation över hela befolkningen och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör se över Språkrådets roll för språklig enhetlighet bland befolkningen och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att offentlig förvaltning ska prioritera ett adekvat och rikt språk framför enkelhet och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör överväga ändringar i språklagen så att även punktskriften omfattas och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att svenska ska klassas som officiellt nationalspråk i Sverige och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att stärka det svenska språkets ställning på universitet och högskolor och tillkännager detta för regeringen.

7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör arbeta för att reducera tillkomsten av sociolekter, som i vardagligt tal kallas för ortensvenska, och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör se över hur det svenska språkets särart kan bevaras genom att hämta inspiration från isländsk språkpolitik och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ta initiativ för att upprätthålla den nordiska språkförståelsen och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Balansen mellan ett levande språk och enhetlig kommunikation

Språket är det huvudsakliga medlet för kommunikation i ett samhälle. Språket är därför en integrerad del av kulturen, språket är levande och föränderligt av naturen. Det anpassar sig efter den sociala gemenskap vi befinner oss i, och språket kan därför vara inkluderande och exkluderande på samma gång. Olika grupper i olika sammanhang utvecklar en egen version av språket med egna uttryck. Detta i sig har ett stort värde, och de unika yttringarna berättar en del av gruppens historia och utveckling.

Samtidigt kan detta fenomen ibland leda till att olika grupper, även inom ett samhälle, får svårt att förstå varandra. Detta beror självklart även av generella kulturkrockar, men ibland kan gruppers olika versioner av språket bli en barriär mellan olika grupper. En språklig barriär i samklang med en kulturkrock kan i värsta fall leda till stor brist på förståelse mellan grupperna. Det är därför viktigt att ett samhälle har en god balans mellan olika gruppers unika uttryckssätt, samtidigt som samtliga medborgare vid behov har förmåga att uttrycka sig på gemensamt sätt. Språkpolitiken ska syfta till att skapa minsta gemensamma språkmässiga nämnare.

Språkrådets roll för språklig enhetlighet

Språkrådet bör inte enbart övervaka språkets utveckling, utan ska även aktivt verka för att upprätthålla en viss nivå av språklig enhetlighet över landet, och ett visst bevarande av språklig självständighet. Svenska skrivregler och ord ska aktivt förvaltas av språkrådet och samtliga offentliga institutioner. Ambitionen är således att språkrådet ska ta på sig rollen att säkra att språket inte är en barriär för kommunikation, med hänsyn till lokala språkvarianter och språkets organiska utveckling.

Ett adekvat och rikt språk i offentlig förvaltning

Genom att offentliga institutioner använder ett korrekt och varierat språk, främjar vi hela befolkningens möjligheter, att tillförskansa sig de språkliga färdigheter som är nödvändiga för att till fullo delta i det demokratiska samtalet. Genom att främja hela befolkningens färdigheter i svenska ger vi samtliga samhällsgrupper en större möjlighet att kommunicera ut sin verklighetsbild och sin vilja till andra medborgare. Därför bör offentliga institutioner prioritera ett rikt och adekvat språk framför en förenkling av språket, eftersom en förenkling av språket utgör en försvagning utav det demokratiska samtalet.

Punktskriftens ställning

I språklagen från 2009 garanteras rätten för vårt lands invånare att ha tillgång till, lära sig och använda det svenska språket. Lagen ger också en särställning till de fem nationella minoritetsspråken och det svenska teckenspråket, vilka skall vara lika tillgängliga som huvudspråket svenska för den som tillhör någon av de nationella minoriteterna respektive för den som är döv, hörselskadad eller av annat skäl har behov av att kunna teckenspråk. Redan när förslaget till språklagen behandlades kommenterade Handisam, vars verksamhet numera ligger under Myndigheten för delaktighet, att frågan om punktskrift inte berörs. Det är märkligt att punktskriften inte omnämns i språklagen, och att det inte finns ett uttalat krav rörande rättigheten att lära sig punktskrift för den som är synskadad och har behov av det.

Synskadades riksförbund driver att det i Sverige bör vara en rättighet att få lära sig punktskrift så som det är i Norge. Förbundet menar att vara blind och inte kunna läsa punktskrift är att likställa med att vara analfabet. I sitt remissvar under framarbetandet av språklagen föreslog Handisam att 6 § och 14 § ändras i språklagen till att inkludera även punktskrift. Vi föreslår att språklagen ändras i enlighet med Handisams förslag eller med annat likvärdigt förslag, för även om punktskriften inte är ett eget språk, så är det ett avgörande verktyg för synskadade att tillgodogöra sig svenska språket.

Svenska som officiellt nationalspråk

En förbisedd, men viktig symbolfråga, är den om svenska språkets status. I flera länder är huvudspråken grundlagsfästa, exempelvis Finland och Frankrike. Svenska är däremot inte grundlagsfäst i Sverige. Att grundlagsfästa svenska som vårt huvudspråk tydliggör svenskans ställning i Sverige, både för den egna befolkningen och omvärlden. Svenskarna har rätt att känna stolthet och aktning för sin tusentalsåriga språkliga tradition. Det svenska språkets ställning som huvudspråk i Sverige bör således grundlagsfästas.

I enlighet med Europarådets minoritetsspråkskonvention, valdes minoritetsspråken finska, meänkieli, samiska, romani och jiddisch till att bli officiellt erkända i Sverige på grund av att dessa språk av hävd har talats i landet. Sedan språklagen trädde i kraft 1 juli 2009 är svenskan i lag definierad som huvudspråk i Sverige.

I Finland, däremot, är det inskrivet i grundlagen att de officiella nationalspråken är finska och svenska. Ett officiellt språk är ett språk som specifikt anges vara ett sådant i länders konstitutioner eller lagar. De officiella språken används i landets offentliga administration och är de språk som lagar, domar och myndighetsbeslut avfattas på.

I Sverige används begreppet officiellt språk eller huvudspråk om svenska språket. I Finlands grundlag och språklag används begreppet nationalspråk av samma betydelse. Det är vår uppfattning att riksdagen, likt vårt grannland Finland (som har 5 procent

svensktalande befolkning) ska skriva in i grundlagen att svenska är Sveriges officiella nationalspråk.

Språkvård – svenska på universitet och högskolor

Att vårda sitt språk är att uppskatta fädernas tungomål eller, om man så vill, sitt modersmål. Det svenska språkets status har, emellertid, blivit alltmer eftersatt. Genom århundradena har vårt språk formats och utvecklats genom impulser och lån från andra språk, men behållit en helt egen karaktär. Svenska talas i offentliga sammanhang framför allt i Sverige, men även i Finland, där 5 procent av befolkningen är svensktalande, framför allt på den finska västkusten. Norskan och danskan har mycket gemensamt med svenskan och kan förstås i mycket hög grad av svenskar, eftersom de skandinaviska språken tillhör den nordgermanska (nordiska) språkgruppen, dit också isländska och färöiska hör.

Förvanskar vi vårt eget språk mister vi kontakten med vårt språkliga arv och vårt ursprung. Språk är identitet och tillhörighet. Därför är det viktigt att behålla vår egen språkliga särart för att inte mista den. Därför anser vi att det bör ses över hur man kan stärka det svenska språkets ställning.

Universitetslitteratur blir i allt högre utsträckning engelskspråkig och vissa kurser saknar svensk litteratur. Det kan inte vara meningen att svenskspråkiga studenter i Sverige, ska behöva tillgodogöra sig en utbildning i sitt hemland på ett språk som inte är det egna modersmålet. Här måste åtgärder vidtas för att stärka det svenska språkets ställning på universitet och högskolor.

Sociolekter och ortensvenska

Vi ser även att sociolekter med inslag från bland annat engelska och arabiska tar en allt större plats. Denna utveckling beror till stor del på de senaste decenniernas höga invandring till Sverige. Utvecklingen har på många sätt påverkat svenskan, och idag präglas hela områden av sådana sociolekter som i vardagsspråk kallas för 'ortensvenska'.

Denna utveckling är oroande då den negativt påverkar svenskans särart och försämrar språkliga förutsättningar för ett stort antal människor som lever och verkar i Sverige, vilket i sin tur kan påverka deras möjligheter på arbetsmarknaden och i samhället i stort.

Inspiration från isländsk språkpolitik

På Island uppfinner man egna ord för nya företeelser. Isländskan har därför ett ordförråd som har bevarats i förhållande till våra fornnordiska rötter och islänningarna anstränger sig för att det så ska förbli. Låneord, framför allt från sociala medier, är så klart en ofrånkomligt ny företeelse även på Island och nya ord uppstår, men hela tiden med isländsk språkform och stavning. Isländskans ordförråd har förändrats i förhållandevis liten grad under modern tid och motviljan mot att införliva främmande ord är fortfarande stark.

Här bör man se över hur svenskan skulle kunna hämta inspiration från isländsk språkpolitik. Vårt svenska språk är en omistlig del av vårt gemensamma svenska kulturarv och vi måste därför bevara det för efterkommande generationer.

Nordisk språkförståelse

Vi skandinaver har genom historien fram till nu kunnat prata med varandra på våra respektive språk. Om det varit svårt att förstå har vi artikulerat tydligt, lagt om lite till mottagarens nivå och talat långsammare. Detta har varit gängse över svensk-norsk-danska gränserna och har aldrig ersatts av engelska, som dessutom har långt ifrån samma språkuppbyggnad som de skandinaviska språken.

Det som gör danskan svårare än norskan för oss svenskar, är inte språket i sig eftersom skriftspråket är väldigt likt norskan, utan det är själva uttalet som vi många gånger tycker är väldigt svårt. Den skandinaviska språkförståelsen har varit ganska unik eftersom det är tre olika språk där vi ändå kunnat förstå varandra. Den ömsesidiga nordiska språkförståelsen har tyvärr blivit allt sämre och något grundläggande är på väg att gå förlorat, våra band till historien och våra språkliga rötter.

Relationen mellan svenska och norska är kvar vid det gamla. Vi talar svenska med våra norska grannar och de svarar oss på norska. Det fungerar rätt bra, även om vi kan behöva dra ner lite på taltempot och öka tydligheten i artikulationen. Men så gör vi ju alltid när vi talar med någon som inte har svenska som modersmål. Ungefär på samma sätt var det i samtal mellan svenskar och danskar för en eller två generationer sedan. Visserligen tyckte de flesta av oss att norska var enklare än danska, men det fungerade ändå hyfsat med att vi höll fast vid våra respektive modersmål i samtalen. Så är det inte längre, och det har delvis med ålder att göra.

Den äldre generationen går in i en dansk butik och talar svenska, de yngre väljer engelska. De äldre får svar och följdfrågor på danska. De yngre får svar på engelska. Detta avsteg från skandinaviskan förekom inte för 50 år sedan. Men nu faller språkvalet mer och mer på engelska hos den yngre generationen. Engelskan tar sig alltmer in i den nordiska språkgemenskapen. Det är en förändring som pågått några decennier.

Den allsmäktiga engelskan har blivit ett hot mot det svenska språket. Vi måste värna om vår språkliga identitet och våra nordiska band. Vi ska fortsätta tala svenska med norrmän och vi måste finna vägen tillbaka till samtalet med danskar enligt gammalt mönster. Om någon generation står vi annars där och behöver prata engelska med norrmän. Den dagen har den skandinaviska språkförbistringen nått nya dimensioner.

.

Runar Filper (SD)

Mattias Karlsson Bergman (SD) *Mikael Strömberg (SD)*

Emma Altenhammar (SD)